

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ ПАРТНЕРІВ У РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Леся Дудка,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
факультету педагогіки і психології,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
E-mail: lidudka05@gmail.com

Науковий керівник: **Зоряна Удич,**
кандидатка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
E-mail: u-z@ukr.net

Інклюзивна освіта, що забезпечує рівний доступ до якісної освіти для всіх дітей, є особливо актуальною та необхідною для справедливого суспільства. Її розвиток потребує об'єднання зусиль різних зацікавлених сторін, де ключову роль відіграє соціальне партнерство. Ефективна співпраця сприяє консолідації ресурсів, обміну досвідом, інноваціям, обізнаності та толерантності щодо дітей з ООП. Тому, наша мета полягає у тому, щоб дослідити роль та значення соціальних партнерів у становленні й розвитку освіти в Україні (інклюзивна освіта).

Вивчення інклюзивної освіти тісно пов'язано із терміном «інклюзія – процес посилення залученості усіх громадян до суспільного життя», а от інклюзивна освіта – «система надання освітніх послуг, яка створює умови для її отримання безпосередньо за місцем проживання дитини з ООП (особливі освітні потреби) в умовах ЗЗСО (загальна середня освіта) [1, с.6]. Тобто, ми бачимо, що ця освіта – не просто є правом дитини з ООП на навчання, а створення адаптивного освітнього простору, де кожен учень, незалежно від особливостей, може повноцінно розвиватися та брати участь у житті класу та громади. Її фундаментом є повага до

унікальності кожної особистості, ліквідація перешкод, забезпечення потрібної допомоги та активна участь усіх, хто причетний до навчання.

Концепція соціального партнерства є не нова, адже у економіки та менеджменті її визначають, як «система відносин між найманими працівниками і власниками засобів виробництва.... Через пошук компромісів, шляхів взаєморозуміння й співробітництва» [2, с. 153].

В освіті, її мета полягає у тому, що воно підвищує якість освіти, забезпечуючи її доступність та ефективність, а також сприяє розвитку освітньої системи в цілому.

Форми соціального партнерства можуть бути різноманітними – від консультацій та обміну інформацією до укладання офіційних угод про співпрацю та реалізації спільних проєктів. Все це при цьому спирається на нормативно-правові законодавчі акти, як Конституція України, Закон України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про вищу освіту» та інші нормативні акти, які визначають правові засади інклюзивної освіти, права та обов'язки учасників освітнього процесу, а також створюють правові підстави для розвитку соціального партнерства у цій сфері [3].

Розглядаючи питання інклюзивної освіти варто зазначити, що міжнародний досвід за участі соціальних партнерів є досить різноманітним та цінним. У багатьох країнах світу успішно функціонують механізми співпраці між державними органами, освітніми закладами, громадськими організаціями, бізнесом та іншими стейкхолдерами, що сприяє створенню ефективних систем інклюзивної освіти.

Дослідження міжнародних практик дозволяє виявити найбільш успішні моделі соціального партнерства та адаптувати їх до українських реалій [4]. Л. Лунгу у своїх тезах «Зарубіжний досвід інклюзивної тенденції в освіті» зазначає, що у країнах Європи і США сформувалося чотири основних напрями роботи з особами які потребують особливих освітніх потреб:

1. *Інклюзивне навчання*: створення умов для навчання учнів з особливими освітніми потребами разом із їх однолітками в загальноосвітніх закладах, що сприяє соціалізації та інтеграції в суспільство.

2. *Індивідуалізоване навчання*: розробка спеціальних програм і підходів, що відповідають потребам кожної особи з особливими освітніми потребами, з урахуванням її здібностей, темпу засвоєння матеріалу та особистих особливостей.

3. *Мультидисциплінарний підхід*: залучення до роботи з учнями різних спеціалістів: педагогів, психологів, соціальних працівників, лікарів, щоб забезпечити комплексну підтримку і вирішення проблем, пов'язаних з навчанням та розвитком особи.

4. *Підготовка педагогічних працівників*: навчання вчителів та інших фахівців методикам роботи з учнями з особливими освітніми потребами, розвиток їхніх професійних навичок і знань у сфері інклюзії [5, с. 84].

Саме тому, варто зазначити, що розвиток інклюзивної освіти є результатом злагодженої взаємодії широкого кола соціальних партнерів.

Кожен соціальний партнер, якого ми зазначимо, виконує свою специфічну, але важливу роль (табл. 1.).

Таблиця 1.

Роль соціальних партнерів у впровадженні інклюзивної освіти

<i>Соціальний партнер</i>	<i>Роль</i>
Державні органи влади та управління освітою	Їх ключовими функціями є: створення і реалізація законодавчих та нормативно-правових актів, що регулюють інклюзивне навчання; гарантування фінансування та достатнього ресурсного забезпечення інклюзивних освітніх закладів; контроль за дотриманням законодавства та державних стандартів у сфері інклюзії; підвищення кваліфікації педагогічного складу для роботи в умовах інклюзії; узгодження роботи різних відомств та установ, задіяних у розвитку інклюзивної освіти
Органи місцевого самоврядування	Завдання: створення та підтримку інклюзивних закладів освіти; забезпечення доступності освітнього середовища (архітектурної,

	інформаційної, комунікаційної); налагодження взаємодії з громадськими організаціями та іншими партнерами на місцевому рівні
Заклади освіти	Це виконавці інклюзивної освітньої політики. Їх роль полягає у інклюзивного освітнього процесу, що передбачає: створення сприятливого та підтримуючого середовища для всіх учнів; розробку та реалізацію індивідуальних освітніх програм для дітей з особливими освітніми потребами; організацію командної роботи педагогічних працівників, включаючи асистентів вчителя та інших фахівців; співпрацю з батьками, громадськими організаціями, психолого-педагогічними консультаціями та іншими партнерами; забезпечення доступності навчальних матеріалів та обладнання
Батьки дітей з особливими освітніми потребами	Вони теж є важливими учасниками освітнього процесу та партнерами у розвитку інклюзивної освіти, але їх роль полягає у тому, що вони приймають активну участь у розробці та реалізації індивідуальних освітніх програм своїх дітей; надання педагогічним працівникам інформації про особливості розвитку та потреби дитини; співпрацю з педагогічним колективом у створенні сприятливих умов для навчання та розвитку дитини; захист прав та інтересів своїх дітей; обмін досвідом з іншими батьками, які виховують дітей з особливими освітніми потребами [6]
Громадські організації та об'єднання	До їхніх функцій варто зазначити надання консультативної, психологічної, педагогічної та соціальної підтримки дітям та їхнім батькам; участь у розробці та реалізації освітніх програм та проєктів; проведення інформаційно-просвітницьких кампаній з метою підвищення обізнаності суспільства щодо питань інклюзії; здійснення громадського контролю за дотриманням прав дітей з особливими освітніми потребами в освітній сфері
Бізнес-партнери	можуть теж зробити вагомий внесок у розвиток інклюзивної освіти через сприяння працевлаштуванню випускників з особливими освітніми потребами шляхом створення інклюзивних робочих місць та адаптації виробничого середовища; участь у фінансуванні освітніх ініціатив та проєктів; проведення профорієнтаційної роботи серед учнів з особливими освітніми потребами; надання матеріально-технічної допомоги інклюзивним закладам освіти
Наукові установи	також мають певну роль, яка полягає у проведенні фундаментальних та прикладних наукових досліджень у сфері інклюзивної педагогіки та психології; розробці науково обґрунтованих методичних рекомендацій, навчальних програм та інноваційних технологій для інклюзивного навчання; підготовці та підвищенні кваліфікації науково-педагогічних

	працівників, які працюють у сфері інклюзивної освіти; здійсненні експертної оцінки тощо
--	---

Ефективна співпраця між соціальними партнерами у сфері інклюзивної освіти реалізується через різноманітні механізми та форми, зокрема укладання меморандумів і угод про співпрацю, створення координаційних рад, проведення спільних заходів та реалізацію спільних проєктів. Попри певні успіхи, розвитку інклюзивної освіти в Україні перешкоджає низка проблем, серед яких недостатня координація, обмеженість матеріальних та фізичних ресурсів, формальність співпраці соціальних партнерів тощо. Хоча при цьому, можна спостерігати чітку стратегію, політичну підтримку, активну участь партнерів, їх прозорість та наявність механізмів моніторингу. Майбутній поступ соціального партнерства в інклюзивній освіті залежить від вдосконалення законодавчої бази, збільшення фінансування, навчання спеціалістів, активнішої залученості громадськості та бізнесу, а також використання сучасних технологій. Дослідження підкреслює важливість ефективної взаємодії між усіма партнерами для забезпечення якісної та доступної інклюзивної освіти. Наступні дослідження можуть зосередитися на вивченні різних моделей партнерства в Україні та виробленні практичних порад для посилення соціальної інклюзії.

Список використаних джерел:

1. Лавріненко Л. Школа для кожного (окремі аспекти інклюзивної освіти): навчально-методичний посібник для керівників закладів освіти, учителів та вихователів ЗДО, ГПД, шкіл-інтернатів, методистів. Чернігів: Чернігівський національний технологічний університет (ЧНТУ), 2017. 168 с.
2. Храмченко В., Овчаренко Т. Колективно-договірна система як засіб зміцнення соціального партнерства в Україні. *Економіка: сучасні проблеми та перспективи розвитку*. Одеса. 17-18 квітня. 2015, 153-155.

3. Нормативно-правові акти з питань освіти. URL:
http://proukraine.net.ua/?page_id=262
4. Навчальний курикулум з інклюзивної освіти: теорія та методика інклюзивного навчання Модулі 1-3/ уклад. Л. Сидорів за ред. С. Сидоріва Івано-Франківськ: видавець Кушнір Г., 2020. 235 с.
5. Лунгу Л. Зарубіжний досвід інклюзивної тенденції в освіті. Соціальне партнерство в інклюзивній освіті: акмеологічні засади, сучасні реалії. Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (25 квітня 2019 р.). Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2019. 156 с. С. 84-87
6. Усик О. Деякі аспекти проблеми соціального супроводу дітей та їхніх сімей в умовах інклюзивної освіти. Соціальне партнерство в інклюзивній освіті: європейський вектор, українські реалії. *Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (15 березня 2018 р.)*. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2018. 72 с